

Länsstyrelsen
GOTLANDS LÄN

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0340121 Heligholmen

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter, och det är värdefullt om den som har ny information kontaktar Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t ex skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. I de fall där ny kunskap har tillkommit, har Länsstyrelsen för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när nästa tillfälle ges.

Vid förvaltning och tillståndsprövning utgår man från i verkligheten förekommande naturtyper, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit beslutas av regeringen.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet.

Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen.

Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Begreppsförklaringar Natura 2000

SPA - Område som genom regeringsbeslut klassificerats som särskilt skyddsområde i enlighet med EU:s fågeldirektiv (2009/147/EEG).

pSCI - Område som är föreslaget av regeringen, men ännu ej antaget av EU-kommissionen.

SCI - Område som, i den biogeografiska regionen eller de biogeografiska regionerna det tillhör, väsentligt bidrar till att bibehålla eller återställa en gynnsam bevarandestatus hos någon av livsmiljöerna i bilaga 1 i art- och habitatdirektivet eller någon av arterna i bilaga 2 i samma direktiv. Områden som kan bidra till att nätverket Natura 2000 blir sammanhängande och som väsentligt bidrar till bibehållandet av den biologiska mångfalden inom den biogeografiska regionen eller de biogeografiska regioner (kontinental, boreal, alpin, marin östersjön och marin atlantisk) som avses.

SAC – Område av gemenskapsintresse (SCI) som av regeringen med stöd av MB (Miljöbalken) 7 kap. 28 § förklarats som särskilt bevarandeområde.

Gynnsamt bevarandetillstånd

En arts bevarandestatus anses gynnsam när:

- populationsutvecklingen visar att arten på lång sikt kommer att förbli en del av sin livsmiljö
- dess naturliga utbredningsområde inte minskar och sannolikt inte heller kommer att minska
- tillräckligt mycket livsmiljö finns för att arten ska bibehållas på lång sikt.

En naturtyps bevarandestatus anses gynnsam när:

- dess naturliga utbredningsområde och de ytor den täcker är stabila eller ökande
- de strukturer och funktioner som krävs för att livsmiljön ska bibehållas finns kvar under överskådlig framtid
- bevarandestatusen hos dess typiska arter är gynnsam.

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0340121 Heligholmen

Kommun: Gotland

Områdets totala areal: 11,8 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2018-12-01

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2018-12-20

Markägarförhållanden: Privata

Regeringsbeslut, historik:

SPA: 2000-07-01, regeringsbeslut M2000/1680/Na, pSCI: 2004-04-01, SCI: 2005-01-01,

SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

1220 - Sten- och grusvallar

1230 - Vegetationsklädda havsklippor

6210 - Kalkgräsmarker

A045 - Vitkindad gås, *Branta leucopsis*

A191 - Kentsk tärna, *Sterna sandvicensis*

A193 - Fisktärna, *Sterna hirundo*

A194 - Silvertärna, *Sterna paradisaea*

Övriga arter som utgjort grund för utpekandet:

A391 - Storskarv, *Phalacrocorax carbo sinensis*

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt

tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

---Prioriterade bevarandevärden---

Inom Natura 2000-området Heligholmen är de prioriterade bevarandevärdena områdets; Sten- och grusvallar (1220), Vegetationsklädda havsklippor (1230) och Kalkgräsmarker (6210). Det är också prioriterat att bevara områdets förekomster av arterna; Vitkindad gås (A045), Kentsk tärna (A191), Fisktärna (A193), Silvertärna (A194) samt Storskarv (A391).

---Motivering---

Heligholmen är en mycket särpräglad ö med många klippor som utgör mycket viktiga områden för både häckande och rastande fåglar.

---Prioriterade åtgärder---

Det är prioriterat att röja hundkax för att minska igenväxning.

Beskrivning av området

Heligholmen ligger i Vamlingbo socken på södra Gotland. Holmen är belägen cirka 300 meter från land, nära Holmhällars raukområde. Holmens inre är flackt medan stränderna ofta är karga och klippiga med många raukformationer. På den södra stranden finns breda partier med svallad sten, men längs hela kusten finns utmärkande stenformationer. Ett flertal strandvallar påminner om hur holmen etappvis har stigit ur havet. Heligholmens fyr uppfördes 1913.

På grund av det mycket rika fågellivet är Heligholmen fågelskyddsområde med tillträdesförbud mellan 15 mars och 30 juni. Bland häckande fåglar kan nämnas vitkindad gås, ejder (110 ruvande honor år 2018), fisktärna, silvertärna, silltrut, skrântärna, kentsk tärna (ca. 370 par år 2018), skrattnås (350 par år 2018), tobisgrissla, skärpiplärka, drillsnäppa och ros Karl. Kolonierna av silltrut (ca. 100 par år 2018) har vissa år varit bland de största i landet, och kolonierna av silvertärna (70 individer år 2018) bland de största på Gotland, men även gråtrut häckar här (130 par år 2018). Pilgrimsfalk har tidigare häckat på öns karga klippor. Tobisgrissla har också observerats under häckningstid. Hundratals vitkindade gäss rastar varje år på Heligholmen. På Heligholmen häckar idag många storskarvar. Med nästan helt avsaknad av träd har skarvarna tvingats häcka på marken ute på de många klipporna. Skarvens ökande förekomst bidrar till att andelen näring ökar i området på grund av dess näringsrika avföring. Näringstillskottet bidrar till att artsammansättningen förändras.

Heligholmen har säkerligen utgjort en rast- och häckningsplats för sjöfågel och vadare ända sedan holmen steg ur havet, vilket har påverkat den vegetation som finns där idag. De hundratals gäss som årligen rastar på holmen fyller i viss mån samma funktion som betesdjur gör i hagmarker. Gässens bete håller grässvålen kort vilket gynnar vissa småväxta och hävdberoende arter som normalt bara växer på näringsfattig mark som betas eller påverkas av någon annan typ av störning. I en vanlig betesmark sker ett nettouttag av näring, men på Heligholmen får marken ett näringstillskott genom spillningen från de tusentals fåglar som vistas här, vilket gör att även vissa mer kvävegynnade arter som brännässla och stinknäva kan växa på holmen. Heligholmens läge gör också att en hel del alger spolats upp på stränderna och gödslar marken.

Heligholmen saknar träd- och buskvegetation så när som på ett exemplar av vardera oxel, en och nypon. I markskiktet växer bland annat backlök, svartkämpar, gul och vit fetknopp, krusskräppa, hundkex, blodnäva, vägtistel, brännässla, blodvallmo, nejlikrot, rölleka, hamnsenap, strandmålla, gåsört, stinknäva, malört, fältmalört, axveronika, teveronika, gulmåra, fältvädd, käringtand, ögontröst, smultron, brudbröd, backglim, tulkört, strandråg och strandkvickrot.

Vad kan påverka negativt

---Ingrepp och störning---

Heligholmens geografiska läge och tillträdesförbudet som råder under en del av året skyddar i stor utsträckning området från störning från turism och friluftsliv. Ingrepp och störningar i form av exempelvis besökare eller båttrafik nära ön under häckningssäsong kan påverka häckningen negativt.

---Mink---

Minken kan lokalt ställa till mycket stor skada bland häckande fåglar då den äter både ägg och ungar, vilket kan leda till att arter helt försvinner från ett område.

---Igenväxning---

I några sänkor på mitten av ön har hundkäx börjat breda ut sig. Då den växer sig stor och hög skuggar den annan vegetation, vilket påverkar florans artsammansättning. Blodnävan har bildat stora mattor i övergångszonen mellan klippor och sänkor.

---Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar---

Artsammansättningen i fältskiktet kan förändras till följd av luftburet kvävenedfall. Surt nedfall och andra luftburna föroreningar kan påverka både flora och fauna i området. Kalkberggrunden har dock en buffrande effekt som motverkar försurningen.

---Miljögifter---

Miljögifter är ett samlingsnamn på många typer av ämnen som är skadliga för biologiskt liv. En av de mest kända grupperna är organiska miljögifter, där DDT, PCB, bromerade flamskyddsmedel och dioxiner ingår. Dessa ämnen är konstgjort framställda och har periodvis haft en stor användning. De är stabila och fettlösliga och anrikas generellt i näringskedjan. Ämnena liknar hormoner och påverkar därför kraftigt även i låga halter. De djur som befinner sig högst upp i näringskedjan, som säl, fågel och fisk, påverkas mest av miljögifter.

Tungmetaller är en grupp av grundämnen som finns naturligt i miljön, men som kan förekomma i onaturligt höga nivåer eftersom människan har försatt dem i cirkulation. Kviksilver i utsäde, bly i bensin, koppar i båtbottnfärger och kadmium i batterier är exempel på tungmetaller som har eller har haft stor påverkan på havsmiljön.

Trots att PCB, DDT och andra miljögifter har minskat kraftigt under 1980- och 90-talen utgör samhällets massiva kemikalieanvändning fortfarande ett hot mot Östersjöns miljö. Det lyckade arbetet med att minska PCB och DDT visar att det är möjligt att häva en dålig miljösituation, men istället för att vänta på att nya miljökatastrofer ska inträffa måste användningen av kemikalier i samhället saneras och utsläppen av naturfrämmande ämnen minskas radikalt, allra helst helt upphöra. Politiska beslut och processutveckling i industrin spelar en avgörande roll för att en sådan förändring ska komma till stånd.

Många av de farliga miljögifterna är fettlösliga ämnen. När de hamnar i havet löser de sig inte i vattnet - istället söker de sig till fett och partiklar i miljön. Detta fett kan finnas i vattenandande organismer såsom plankton och fisk. De tar upp de fettlösliga miljögifterna genom andning och direktkontakt med vattnet - miljögifterna bioackumuleras. Fettlösliga ämnen kan också häfta vid icke levande partiklar. Dessa partiklar sjunker antingen till botten eller blir uppätta. De vidaretransporteras därmed högre upp i födokedjan och miljögiftet koncentreras ytterligare – det biomagnificeras.

Hos fiskkonsumerande däggdjur och fåglar kan gifterna byggas upp i höga koncentrationer. De luftandande djuren drabbas hårdare än rovfisk som andas med gälar och därmed av kemiska jämviktsskäl aldrig får så höga halter som exempelvis säl, havsörn och människa.

Bevarandeåtgärder

Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för naturvårdsinriktade ändamål som skötsel och förvaltning av det berörda området (7 kap. 28 a § miljöbalken).

- Området ligger inom Riksintresse för Naturvård.
- Området är ett fågelskyddsområde.

---Sparsam påverkan---

Habitaten påverkas av naturgivna faktorer som hav, vind, geologi och fågelliv, och skall så göra även i fortsättningen. Ingen mänsklig påverkan skall ske på Heligholmen såvida detta inte krävs för att upprätthålla gynnsam bevarandestatus, t.ex. att återinföra bete. Åtgärder som kan bli aktuella i framtiden är till exempel avskjutning av mink och röjning av eventuell igenväxningsvegetation.

---Skydds jakt på räv---

Under vissa år då isen lägger sig mellan öar och det gotländska fastlandet skapas en fri passage för däggdjur att fritt beträda öarna. Ett av dessa djur kan vara räv. Om en räv kommer ut på en ö och stannar kvar där under fåglarnas häckningsperioder kan de orsaka oerhört stor skada genom predation på både ägg och ungar. Om räv upptäcks på Heligholmen bör åtgärd snabbt vidtas för att avlägsna räven och på så vis skydda häckande fågel.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:**1220 - Sten- och grusvallar**

Areal: 1,1 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 2,8 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Sten- och grusvallar finns på de sydöstra delarna av Heligholmen. Naturtypen förekommer ovanför de vegetationsklädda havsklipporna. Tydliga strukturer i form av kvarstående vallar visar hur ön en gång i tiden formats.

Generell beskrivning av naturtypen

Sten och grusvallar förekommer i boreal och kontinental biogeografisk region. De inkluderar även fossila vallar, och förekommer alltid i direkt anslutning till stranden. Vallarna utvecklas genom att småsten avsätts vid gränsen för högvattenståndet, mer permanenta vallar uppstår när sten och grus kastas längre upp på land av stormvågor. Med tiden kan flera vallar staplas mot varandra och skapar vidsträckta markstrukturer.

Vilka förhållanden som råder för arters etablering i vallarna varierar beroende på stabilitet, mängden finfördelat material som ackumulerats mellan småstenarna, lokalt klimatförhållande, bredden på strandremsan mellan vällen och havet, och om och hur lokalen tidigare har nyttjats. Naturtypen är vanligen ohävdad. Vegetationens utformning varierar beroende på hur exponerad stranden är för vind och vågor, och på successionsstadium. I äldre delar kan antingen en gräs-, ljung- och risvegetation, eller en vegetation dominerad av mossor och lavar, utvecklas. Närmast stranden är florans anpassad till saltstress, starka vindar och stark sol. Floran kan också variera mellan vallarna och lägre partier mellan dem vilket resulterar i zoner av bevuxna partier och nakna gruspartier. Karaktäristisk vegetation på strandvallarna på Gotland inkluderar strandvial, tulkört, en, strandkål, saltarv, strandråg, gulmåra och tall.

Bevarandemål

Arealen av Sten- och grusvallar (1220) ska vara minst 2,8 hektar.

Vallformationerna är bestående och förutsättningar finns för naturlig och fortsatt avsättning av nytt vallmaterial. Vattenkvaliteten i området är god, och den antropogena belastningen i form av utsläpp och läckage av övergödande näringsämnen, olja och kemikalier försumbar. Pålagring av ruttnande alger är liten. Vallarna har en tydlig zonerings av olika vegetationstyper och en för naturtypen naturlig artsammansättning förekommer med frånvaro av arter som blivit klassade som invasiva. Typiska arter och karaktärsarter förekommer rikligt och visar inga tecken på bestående populationsnedgångar.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt.

1230 - Vegetationsklädda havsklippor

Areal: 2,7 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 2,1 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

På Heligholmen förekommer naturtypen längs hela öns kust där havsklipporna är mer eller mindre vegetationsklädda. Havsklipporna utgör viktiga miljöer för många fåglar.

Generell beskrivning av naturtypen

Naturtypen består av branta havsklippor (>30 graders lutning) med lav-, gräs- och örtvegetation. Rasbranter av sand, lera eller annat löst material ingår i naturtypen om lutningen är tillräcklig. De vegetationsklädda havsklipporna avgränsas från vattenmiljöer av medelvattenståndet och från landmiljöer där gränsen för direkt havs- och saltpåverkad vegetation går.

Naturtypen är mångsidig och klipporna har en varierande vegetationstäckning beroende på bland annat havspåverkan, exponeringsgrad, geologi och geomorfologi. Vegetationen är naturligt zonerad, där klippavsatser och skrevor på de brantaste delarna närmast havet kan vara helt vegetationslösa eller bevuxna med blågrönalger, medan klipphyllor, branter och sluttningar där jord kunnat ackumuleras kan vara gräsbevuxna. I mer skyddade lägen kan ris, örter och vindpinade träd och buskar etablera sig. Vegetationen är dock alltid havs- och saltpåverkad och artsammansättningen är beroende av de strukturer och funktioner som utgör förutsättningarna för naturtypen.

Vegetationsklädda havsklippor har ofta ett rikt fågelliv, som även det är beroende av naturtypens strukturer och funktioner.

Bevarandemål

Arealen av Vegetationsklädda havsklippor (1230) ska vara minst 2,1 hektar.

Vattenkvaliteten i området är god, och den antropogena belastningen i form av utsläpp och läckage av övergödande näringsämnen, olja och kemikalier försumbar. Pålagring av ruttnande alger är liten. Vegetationen är tydligt havs- och saltpåverkad, med en tydlig zonerad av olika vegetationstyper och en för naturtypen naturlig artsammansättning med frånvaro av arter som blivit klassade som invasiva. Typiska arter och karaktärsarter förekommer rikligt och visar inga tecken på bestående populationsnedgångar.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt, men vissa delar har inte så mycket vegetation kvar.

6210 - Kalkgräsmarker

Areal: 4,9 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Ny Areal: 6,9 ha. Ny Areal, ännu ej fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

På Heligholmen finns kalkgräsmark på de centrala delarna av ön ovanför grusvallarna. Kalkgräsmark är den vanligaste naturtypen på ön med störst areal. Tidigare har ön varit betad troligtvis av får, men beteshävden har upphört. Områdets ringa storlek kan vara förklaringen till varför betet upphört. Det enda betet som sker idag är från de gäss som besöker ön vid flyttning. Ön kan under dessa perioder betas ganska hårt, men de tar bara det kortaste och finaste gräset vilket betyder att mycket av igenväxningsvegetationen blir kvar. På ett par ställen i närheten av fyren har igenväxningsvegetation som hundkåx börjat breda ut sig.

Generell beskrivning av naturtypen

Naturtypen kalkgräsmark innefattar torra till friska, hävdpräglade gräsmarker nedanför trädgränsen ofta med ett rikligt inslag av örter, särskilt kalkkrävande sådana. Jordlagret är tunt och näringsfattigt och har skapats från kalkstensberggrund. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet, men kan vara stadd i igenväxning. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär är 0-20 %, och naturtypen är mestadels helt öppen. Hävdgynnade arter ska finnas. Viktiga orkidélokaler är en prioriterad undergrupp av naturtypen och hyser antingen en riklig förekomst av orkidéer, en värdefull population av minst en nationellt mindre vanlig orkidéart, eller en förekomst (oavsett storleken) av minst en orkidéart som är nationellt eller regionalt sällsynt eller mycket sällsynt.

Örtrikedomen gör kalkgräsmarkerna viktiga för många insekter, inte minst bin och fjärilar. Naturtypen kan uppträda i olika skepnader beroende på bland annat fuktighet och klimat. I sydöstra Sveriges sommartorra områden kan kalkmarkerna uppträda som olika typer av stäppartade torrängar med arter som ängshavre, brudbröd, backsmultron, backklöver och

flentimotej. I vissa områden kan toppjungfrulin, fältsippa och fältvädd också vara vanliga i naturtypen. På friskare kalkmarker finns arter såsom vildlin, darrgräs och rödkämpar.

Bevarandemål

Arealen av Kalkgräsmark (6210) ska vara minst 6,9 hektar.

Vegetationen skall vara tydligt hävdpräglad och ha en för naturtypen naturlig artsammansättning, inklusive kalkkrävande arter. Gräsmiljön skall vara öppen och generellt inte ha mer än 20 % täckningsgrad av träd och buskar. Ett visst inslag av buskar och träd förekommer och gynnar bl.a. insektsfaunan i området. Igenväxningsvegetation förekommer sparsamt.

Kalkgräsmarkerna hävdas årligen, företrädesvis genom bete och en tydligt hävdpräglad markvegetation förekommer. Området har en naturlig näringsnivå som är opåverkad av gödning (förutom från betande djur). Om betesdjur införs hålls dessa så långt som möjligt fria från avmaskningsmedel som innehåller makrocycliska laktoner (där avermectinerna ingår) eftersom det slår ut den dynglevande insektsfaunan.

Typiska arter förekommer rikligt och visar inga tecken på bestående populationsnedgångar. Arter som blivit klassade som invasiva och/eller negativa indikatorarter förekommer inte eller i mycket liten omfattning.

Bevarandetilstånd

Icke gynnsamt, p.g.a. utesluten beteshävd samt att igenväxning med hunkäx pågår.

A045 - Vitkindad gås, *Branta leucopsis*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Den vitkindade gåsen häckar på små, flacka öar där den är skyddad från marklevande rovdjur. Arten fordrar stora, öppna gräsbevuxna ytor för sitt förosök, främst strandängar med kortvuxen eller kortbetad gräsvegetation. Den kräver rast- och övervintringslokaler med gott om lämplig föda (främst gräs) samt möjlighet att övernatta ute på vatten. Under häckningen rör sig paret normalt inom ett område i storleksordningen någon kvadratkilometer. Arten flyttar mellan häckningsområdena i Sverige (längs kusterna upp till mellersta Norrland) och övervintringsplatserna i Holland.

I Sverige har man uppskattat antalet reproduktiva individer av vitkindad gås till omkring 8 200 med huvudförekomst på Gotland. Den sammanlagda häckningspopulationen på Öland och Gotland uppgick som mest till över 5 000 par i början av 2000-talet. Sedan dess har dock en påtaglig minskning skett och populationen uppgår numera till ca 1 200 par. Arten är inte rödlistad utan anses livskraftig. På Heligholmen noterades ca. 55 häckande par av vitkindad gås år 2018 vid en riktad inventering.

Vitkindad gås är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon. Enligt 1 a § i Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden och viloplats. Den kan under vissa omständigheter orsaka skada på grödor och får med tillstånd skyddsjagas under perioden 21 augusti - 15 november. Förutom ovanstående restriktioner rör även följande den vitkindade gåsen:

- Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder import, export och försäljning av levande och döda exemplar av vitkindad gås, samt förvaring av levande exemplar. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen).
- Vid etablering av vindkraftverk eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB krävas.
- Vitkindad gås är upptagen i bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).
- Vitkindad gås är upptagen i appendix 2 i Bonnkonventionen (flyttande arter).
- Vitkindad gås är upptagen i AEW (African-Eurasian Waterbird Agreement).

Bevarandemål

Vitkindad gås (A045) ska förekomma i området.

Området sköts på ett sätt som upprätthåller lämplig kvalitet. Ingen avsiktlig störning av fåglarna eller skada på deras livsmiljö förekommer.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt.

A191 - Kentsk tärna, *Sterna sandvicensis*

Artens förekomst är ej fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Kentsk tärna förekommer enbart längs kusterna, födan består av fisk och arten fiskar på större djup än övriga tärnarter. Kentsk tärna häckar i kolonier på låga sandiga öar längs havskusten utan högre vegetation, och samhäckar ofta med skrattmås. De vuxna fåglarna flyger långa sträckor (upp till 20-30 km från häckplatserna) för att fiska. Som hos övriga tärnarter är kolonierna instabila och kan plötsligt överges efter bara ett par år. Kentsk tärna övervintrar längs Afrikas västkust.

I Sverige häckar kentsk tärna främst runt landets södra kuster, från Skåne upp till Bohuslän på västkusten och på Gotland längs ostkusten. Arten har minskat kraftigt från ca 1 100 par 1975 till ca 400 par år 2000. 2010 beräknades den genomsnittliga populationsstorleken till 460 par, ganska jämnt fördelade mellan Skåne, Blekinge, Halland och Gotland. Det svenska beståndet har dock ökat igen. På Heligholmen noterades ca 370 par häckande Kentsk tärna år 2018, vilket är en av de största kolonierna på Gotland och eventuellt den största i Sverige. Upp emot 1000 par kentsk tärna häckade i Sverige under 2018. I Europa har arten sin huvudsakliga utbredning i Storbritannien, Frankrike, Nederländerna, Tyskland och Danmark. I Sverige är kentsk tärna rödlistad som sårbar (VU).

Kentsk tärna är extremt känslig för störningar, och mänskliga aktiviteter på och i närheten av fåglarnas häckningsplatser utgör därmed ett allvarligt hot (ett enda besök av en människa under häckningen kan få en hel koloni att överge sina bon). Den ombytthet som finns vad gäller häckplatser kan bero på störning under häcksäsongen, och det är därför angeläget att inte bara skydda befintliga kolonier utan även lämpliga häckplatser som för tillfället inte är bebodda. Skydd av skrattmåskolonier är här viktigt eftersom flera arter av tärnor är knutna till sådana. Igenväxning kan leda till att häckningsplatser försvinner. Rovdjur, i synnerhet mink och räv, kan lokalt utgöra ett hot mot häckningskolonier, liksom minskad födotillgång och igenväxning. Spridning och ackumulering av miljögifter påverkar häckningsutfallet negativt.

Kentsk tärna är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)), fredningen gäller också dess ägg och bon. Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats. Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder import, export och försäljning av levande och döda exemplar av kentsk tärna, samt förvaring av levande exemplar. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen). Vid avverkning, etablering av vindkraftsanläggning eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a§ MB krävas. Beroende på var i landet man befinner sig gäller antingen tillståndsplikt för eller förbud mot markavvattning, (MB 11:13-14 och förordningen om vattenverksamhet). Kentsk tärna är upptagen i bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö). Kentsk tärna är upptagen i bilaga 2, Bonnkonventionen (flyttande arter). Kentsk tärna listas i AEWAs (African-Eurasian Waterbird Agreement).

Bevarandemål

Häckande par av kentsk tärna (A191) ska återkommande finnas i området. Inga försämringar för arten som leder till minskning av antalet häckande par (utöver artens naturliga byten av koloniområde) skall ske i området.

Då arten födosöker över stora områden bör havsområdena både i och utanför Natura 2000-

området hålla en kvalitet som tillgodoser artens behov. Strandängarna och andra strandnära områden sköts på ett sätt som upprätthåller lämplig kvalitet enligt områdets bevarandemål. Ingen störning av fåglarna eller skada på deras livsmiljö förekommer. Ingen störning i form av ex. båttrafik förekommer under häckningsperioden. Inga vindkraftverk förekommer i närheten av häckningsplatsen.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt.

A193 - Fisktärna, *Sterna hirundo*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Fisktärnan förekommer både vid inlandsvatten och vid havet där den lever av småfisk, blötdjur och insekter. Den häckar solitärt eller i mindre kolonier, och samhäcker ofta med silvertärna och skrattmå. Som hos övriga tärnarter är kolonierna instabila och lämpliga häckningsplatser kan till synes helt utan anledning överges från ett år till ett annat. En viss lokal och regional omfördelning får därmed anses vara en naturlig del i fisktärnans beståndsdynamik. Fisktärnan är en långflyttare där de nordiska fåglarna huvudsakligen övervintrar längs kuststräckan mellan Västafrika och Godahoppsudden. Under häckningen födosöker fisktärnorna inom ett område i storleksordningen 1-5 kvadratkilometer.

I Sverige häckar fisktärnan i samtliga svenska landskap och det svenska beståndet beräknades till 20 000 - 25 000 par omkring år 2005. Beståndsutvecklingen har varit svårtolkad och uppgifterna från olika håll har delvis varit motsägande. Resultat från Svenska häckfågeltaxeringen tyder på att beståndet är mindre idag än under senare delen av 1970-talet och början av 1980-talet, men mellanårsvariationerna i materialet är stora. Populationen anses i nuläget, efter några decenniers långsam ökning, hålla sig till en stabil trend. På Heligholmen noterades 70 individer tillsammans med silvertärna. I Sverige är fisktärnan inte rödlistad, men på global nivå har arten en statistiskt signifikant minskning.

Vid fåglarnas häckning kan båttrafik och friluftsliv medföra stora störningar. Igenväxning kan leda till att häckningsplatser försvinner. Rovdjur, i synnerhet mink och räva, kan lokalt utgöra ett hot mot häckningskolonier. Spridning och ackumulering av miljögifter påverkar häckningsutfallet negativt.

Fisktärnan är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)), fredningen gäller också dess ägg och bon. Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parrings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats. Fisktärnan är upptagen i Bernkonventionens bilaga II (strängt skyddade djurarter) samt att den är listad i AEWAs (African-Eurasian Waterbird Agreement).

Bevarandemål

Häckande par av Fisktärna (A193) ska återkommande finnas i området. Inga försämringar för arten som leder till minskning av antalet häckande par (utöver artens naturliga byten av koloniområde) skall ske i området.

Då arten födosöker över stora områden bör havsområdena både i och utanför Natura 2000-området hålla en kvalitet som tillgodoser artens behov. Strandängarna och andra strandnära områden sköts på ett sätt som upprätthåller lämplig kvalitet enligt områdets bevarandemål. Ingen avsiktlig störning av fåglarna eller skada på deras livsmiljö förekommer.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt.

A194 - Silvertärna, *Sterna paradisaea*

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Silvertärnan förekommer både vid inlandsvatten och vid havet där den främst lever av småfisk men även ryggradslösa djur som t.ex. blötdjur och marina kräftdjur. Den häckar solitärt eller i mindre kolonier, och samhäcker ofta med fisktärna. Silvertärnan är den fågel som flyttar längst sträcka mellan sommar- och vinterkvarter, där de nordiska fåglarna huvudsakligen övervintrar längs södra Afrikas kust och i Södra Ishavet i Antarktis. Under häckningen födosöker silvertärnorna över stora områden, ofta i storleksordningen 25 kvadratkilometer.

I Sverige häckar silvertärna i samtliga svenska landskap och det svenska beståndet beräknades till 20 000-25 000 par omkring år 2005. Sedan mitten av 1970-talet har silvertärnan ökat i antal i Östersjöområdet, men lokalt har arten försvunnit till följd av minkens expansion. Populationen silvertärnor på Gotland uppskattades år 2005 till 2 500 par. Tillsammans med fisktärnan noterades 70 individer vid en inventering år 2018. Silvertärna är inte rödlistad i Sverige, men globalt har arten minskat.

Vid fåglarnas häckning kan båttrafik och friluftsliv medföra stora störningar. Igenväxning kan leda till att häckningsplatser försvinner. Rovdjur, i synnerhet mink och räv, kan lokalt utgöra ett hot mot häckningskolonier. Spridning och ackumulering av miljögifter påverkar häckningsutfallet negativt.

Silvertärnan är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)), fredningen gäller också dess ägg och bon. Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parrings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatser. Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder import, export och försäljning av levande och döda exemplar av silvertärna, samt förvaring av levande exemplar. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen). Vid avverkning, etablering av vindkraftsanläggning eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a§ MB krävas. Beroende på var i landet man befinner sig gäller antingen tillståndsplikt för eller förbud mot markavvattning, (MB 11:13-14 och förordningen om vattenverksamhet). Silvertärnan är upptagen i bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö). Silvertärnan är upptagen i AEW (African-Eurasian Waterbird Agreement).

Bevarandemål

På Heligholmen ska det återkommande finnas häckande par av silvertärna (A194). Inga försämringar för arten som leder till minskning av antalet häckande par (utöver artens naturliga byten av koloniområde) skall ske i området.

Då silvertärnan födosöker över stora områden bör havsområdena både vid och utanför Holmhällar hålla en kvalitet som tillgodoser artens behov. Kalkgräsmarkerna och andra strandnära områden sköts på ett sätt som upprätthåller lämplig kvalitet enligt områdets bevarandemål. Ingen avsiktlig störning av fåglarna eller skada på deras livsmiljö förekommer.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt.

Övriga arter som utgjort grund för utpekandet:

A391 - Storskarv, *Phalacrocorax carbo sinensis*

Artens förekomst är ej fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Storskarven förekommer längs Sveriges kuster från Kalmarsund till Ångermanland. Inventeringar under 2012 resulterade i 40 600 par i det svenska beståndet. I Sverige förekommer två olika raser eller underarter av storskarv. Underarterna är främst baserade på att formerna är geografiskt separerade. Storskarven (*Phalacrocorax carbo*) häckar i Nordatlanten, längs Norges västra och norra kuster. Mellanskarven (*Phalacrocorax carbo sinensis*) förekommer allmänt längs Sveriges kuster, speciellt i Östersjön och Bottenviken, men återfinns även i ett antal större insjöar.

I början av 1900-talet var storskarven nästan helt utrotad i västra Europa som en följd av mänsklig påverkan i syfte att få bort skarven. Metoderna som användes var både jakt och att minska dess habitat. Storskarven återetablerade sig år 1948 som svensk häckfågel med beståndets största förekomst i Kalmarsund. Storskarven har expanderat mycket sedan slutet av 1980-talet. Nya kolonier etableras fortfarande. År 1997 beräknades det svenska beståndet till 16 000 par fördelat på 86 kolonier. Huvuddelen av det svenska beståndet förekommer längs Kalmarsund. I övrig förekommer storskarv längs de svenska kusterna. Det europeiska beståndet uppskattades till 165 000 par år 1992, från att bara ha varit några få tusen par på 1960-talet. Således kan det konstateras att storskarven likt ingen annan fågel kan uppvisa en sådan populationsökning. Vid riksinventeringen 2006 uppskattades beståndet till 43 700 par fördelat på 200 kolonier. Åren kring 2010 verkade dock populationsökningen ha avstannat något då inventeringen 2012 uppskattade beståndet till 40 600 par.

Storskarven häckar i kolonier som kan bestå av några enstaka par upp till mer än 10 000. I Sverige har dock inte större kolonier än drygt 3530 par dokumenterats. I södra Sverige infaller häckningen under perioden april-juni. De bygger bon av pinnar, grenar, tång m.m. som antingen placeras direkt på marken eller i träd. Den livnär sig på fisk av arterna: abborre, karpfiskar, tånglake och spigg, men kan även äta andra arter som finns tillgängliga, som mört och krabbor.

Den första moderna häckningen av storskarv på Gotland skedde på Lilla Karlsö år 1992. Då häckade 85 par som sedan ökade till att bli den största kolonin i Östersjön under åren kring år 2000 med ett antal häckande par på 2500. Efter år 2000 minskade sedan kolonin kraftigt. År 2012 häckade 575 par till att minska ytterligare till dagens 410 par (2018). På Heligholmen häckade år 2018 ca. 1580 par storskarv på klipporna.

Storskarven hamnar ofta i konflikt med fiskare. Stora kolonier av storskarv kräver stora mängder mat som de fiskar upp ur haven. De fiskar inte bara från stim utan plockar också fisk direkt från näten vilket kan orsaka skador på näten och minskar fångsten. En annan konflikt mellan människan och skarven är att skarvens avföring är starkt frätande och tar död på nästan all vegetation inom kolonin, vilket kan vara förödande för vissa viktiga naturtyper.

Storskarven är fridlyst enligt Artskyddsförordningen. Arten är inte rödlistad och anses som livskraftig. Storskarven är upptagen i Bernkonventionens bilaga III samt att den ingår i AEWA (African-Eurasian Waterbird Agreement).

Bevarandemål

Storskarv (A391) förekommer i området. Det förekommer ingen skada eller störning som kan påverka arten negativt. Inga miljögifter förekommer i området som kan skada kolonierna.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt.

Dokumentation

Andersson, Å. & Staav, R. 1980. Den häckande kustfågelfaunan i Stockholms län 1974-75. Stockholms läns landsting. Regionplanekontoret, Nacka.

ArtDatabanken. 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, Uppsala.

Cederberg, B. & Löfroth, M. (red.) 2000. Svenska djur och växter i det europeiska nätverket Natura 2000. ArtDatabanken.

Ekstam, U. & Forshed, N. 1996. Äldre fodermarker.

Flodin, L.-Å. & Grahn, J. 2003. Häckande fåglar på havsstrandängar i Halland och västra Skåne 2002. Länsstyrelsen i Skåne län. Miljöenheten. Rapport 2003:42.

Forslund, P. & Larsson, K. 1991. Breeding range expansion of the Barnacle Goose *Branta leucopsis* in the Baltic area. *Ardea* 79:343-346.

Larsson, K. & Forslund, P. 1987. Den vitkindade gåsens (*Branta leucopsis*) etablering som häckfågel i Östersjöområdet. *Calidris* 16:71-74.

Larsson, K. & Forslund, P. 1993. Vitkindade gåsen i Östersjöområdet: populationsekologi och naturvårdsaspekter. SNV. Solna.

Larsson, K., Forslund, P., Gustafsson, L. & Ebbinge, B. 1988. From the high Arctic to the Baltic: the successful establishment of a Barnacle Goose *Branta leucopsis* population on Gotland, Sweden. *Ornis Scandinavica* 19:182-189.

Larsson, K. 2018. Sammanställning av inventeringar av häckande kust- och sjöfåglar på öar längs Gotlands ostkust samt på Västergarns utholme.

Länsstyrelsen i Gotlands län. 1979. Översiktlig naturinventering, ornitologi. Planeringsavdelningen.

Länsstyrelsen i Gotlands län. 2005. Bevarandeplan för Natura 2000-område Heligholmen SE0340121.

Naturvårdsverket. 1997. Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000.

Naturvårdsverket förlag.

Naturvårdsverket. 2003. Natura 2000 Art- och naturtypsvisa vägledningar: Fåglar 1 och Fåglar 3.

Svensson, Sören, 1999. Svensk fågelatlas. Stockholm: Sveriges ornitologiska förening.

Lagtexter:

Fågeldirektivet, Directive 2009/147/EC of the European Parliament and of the Council of 30 November 2009 on the conservation of wild birds, svensk översättning.

Art- och habitatdirektivet, Rådets Direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, officiell svensk översättning, version 01.01.2007.

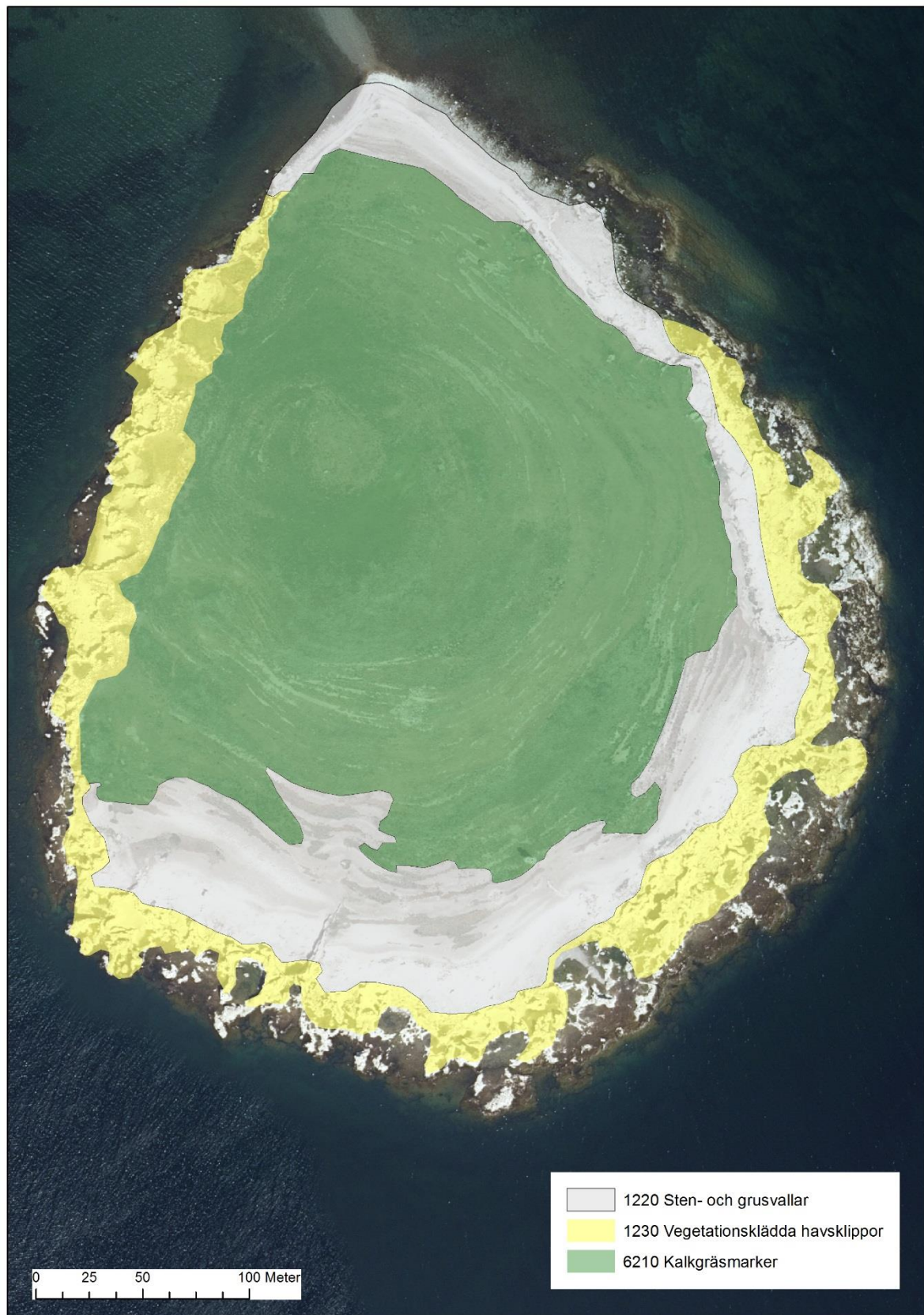
7 kap. 27-29 §§ Miljöbalk (1998:808).

Bilagor

Bilaga 1. Karta, utbredning av naturtyper inom Natura 2000-området Heligholmen.

Bilaga 2. Fynd av rödlistade arte i Natura 2000-området Heligholmen.

Bilaga 1. Karta, utbredning av naturtyper inom Natura 2000-området Heligholmen

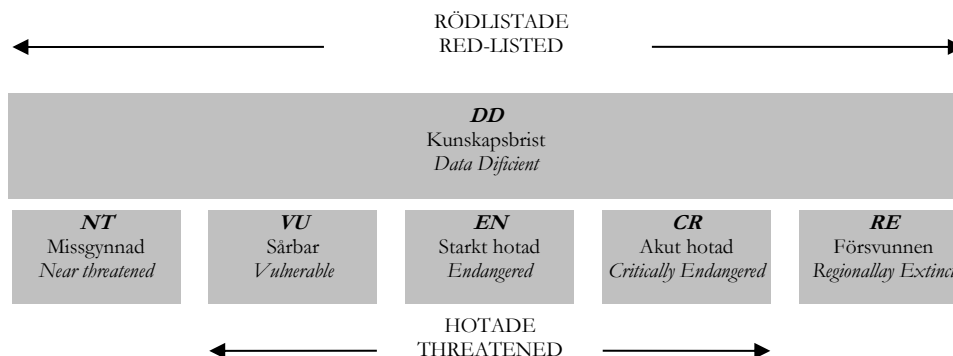

Bilaga 2. Fynd av rödlistade arter i Natura 2000-området Heligholmen

Denna lista innehåller data som hämtats från Artportalen 2018-11-13 (<https://www.artportalen.se/>). Det kan finnas rödlistade arter i området som nämns men inte återfinns här, detta beror då på att de inte har rapporterats i Artportalen från området.

Fåglar

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Hotkategori
<i>Anthus pratensis</i>	Ängspiplärka	NT
<i>Arenaria interpres</i>	Roskarl	VU
<i>Aythya ferina</i>	Brunand	VU
<i>Aythya marila</i>	Bergand	VU
<i>Delichon urbicum</i>	Hussvala	VU
<i>Falco peregrinus</i>	Pilgrimsfalk	NT
<i>Falco rusticolus</i>	Jaktfalk	VU
<i>Gavia stellata</i>	Smålom	NT
<i>Haliaeetus albicilla</i>	Havsörn	NT
<i>Hydroprogne caspia</i>	Skräntärna	NT
<i>Larus argentatus</i>	Gråtrut	VU
<i>Larus fuscus</i>	Silltrut	NT
<i>Linaria flavirostris</i>	Vinterhämling	VU
<i>Melanitta fusca</i>	Svärta	NT
<i>Somateria mollissima</i>	Ejder	VU
<i>Stercorarius parasiticus</i>	Kustlabb	NT
<i>Sturnus vulgaris</i>	Stare	VU
<i>Thalasseus sandvicensis</i>	Kentsk tärna	VU

Aktuella arters hotkategorier enligt den svenska rödlistan 2015.